

СТАНОВИЩЕ

**от доц. д-р Елена Славчева Савова,
Нов български университет,
п. н. 1.3. Педагогика на обучението по чужди езици (немски език)
за придобиване на научната степен „доктор“
по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ...,
научна специалност „Методика на обучението по съвременни езици“,
с кандидат Лиляна Лулчева Тодорова-Рускова
и представен дисертационен труд на тема:
„Модел за формиращо оценяване, базиран на електронно портфолио, в обучението
по английски език за специални цели“**

Представеният дисертационен труд е в обем от 263 страници основен текст, към който са прибавени библиография, съдържаща 327 източника, както и 5 приложения. Съдържа увод, три глави и финална част, в която се правят изводи, препоръки и заключения. Във формално и съдържателно отношение отговаря напълно на изискванията за дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор“. Дисертационният труд е логически добре построен и представен в много добър научен стил.

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Темата на дисертационния труд се отличава с актуалност и значимост, които назряха в последните няколко години под влиянието на динамично развиващите се обществени, материално-технически, научни, образователни и не на последно място житейски условия. Нейният избор е обоснован от авторката със съвременните изисквания и възможности пред обучението и оценяването в контекста на конструктивизма, с качествените промени в методите и средствата на обучение под влиянието на информационните и комуникационните технологии, с личностната и общественоекономическата значимост на обучението по специализиран английски език в икономическите специалности, както и с необходимостта от гъвкаво приспособяване на учебния процес към променящи се и

извънредни условия, каквато беше пандемичната обстановка през 2020 и 2021 година. В тази връзка дисертационният труд е предназначен да даде принос в развитието на научното познание и в практическия опит при формиращото оценяване, което може да се прилага с помощта на електронни платформи и инструменти и в различни и смесени условия на обучение – синхронно и асинхронно, от разстояние, хибридно и присъствено и което отговаря на съвременните изисквания за изграждане на дигитално компетентен, автономен и рефлексивен учещ, способен да се образова и самообразова през целия живот. В този контекст е установена потребността от български научни и приложни разработки относно използване на електронното портфолио за целите на формиращото оценяване (стр. 7).

2. Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд.

С оглед научната и практическата необходимост от подобни изследвания, са формулирани целите на дисертационния труд: Конструирание и апробиране в реален контекст на модел за формиращо оценяване чрез електронно портфолио при обучението по английски език за специални цели на студенти по икономически специалности. Очакваните резултати са свързани с повишаването на успеваемостта, на „ангажираността“, „мотивацията“ и „автономността“ на учещите (стр. 9). За постигане на целите са поставени прецизно описани, логически и йерархично подредени задачи (стр. 10 – 11).

3. Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Във връзка с поставените цели дисертантката определя правилно предмета и обекта на изследването и формулира две хипотези. Първата хипотеза – свързана с повишаване на успеваемостта, е доказуема с избраните методи и инструменти. Втората съдържа категории като „мотивация“, „ангажираност“ и „автономност“, които подлежат на особено подробно разглеждане (такова в дисертационния труд има само по отношение на мотивацията), на тази основа - на извеждане на конкретни показатели и на тяхното отразяване по-пряко (а не само индиректно, както е в изследването) – в анкети и интервюта, както и в други, по-сложни - инструменти за измерване.

Независимо от тази бележка може да се обобщи, че по отношение на целите и задачите, обекта и предмета на разработката, са избрани и успешно приложени напълно

подходящи методи, съответстващи на изискванията за педагогически изследвания. Теоретичният анализ свидетелства за отличните познания на авторката в областта на комуникативната компетентност, методиката на общото и специализираното чуждоезиково обучение, теориите за автономното учене и метакогнитивната компетентност, приложението на информационните и комуникационните технологии в обучението, видовете оценяване (включително самооценяване и взаимно оценяване) и свързаните с тях електронни средства. Взети са под внимание актуални и значими документи, концепции и научни публикации, като е налице съобразяване с българския принос във всеки един от посочените аспекти. Анализът, въпреки че на места е малко по-подробен от необходимото, е извършен много целенасочено и убедително обосновава избора на средства и методи за изграждане на модел за формиращо оценяване чрез електронно портфолио.

Моделът за формиращо оценяване е представен във втора глава много прецизно и убедително. Той е многокомпонентен, включва различни аспекти от комуникативните умения на учещите и различни процедури за събиране и оценяване на данни. Изграден е прегледно и удобно за използване от учещите. Ориентирането му към учебната програма по специализиран английски език в конкретен контекст е белег за неговата конструктивна, съдържателна и екологична валидност. Много добро впечатление прави и обективната оценка на модела с помощта на матрица („рубрика“) за оценяване на електронно обучение във висшето образование (185). Разгледани са методически и технологични аспекти на създаването и внедряването на модела, взети са предвид свързаните с това предимства и ограничения.

Дизайнът и планът за действие за апробиране на модела за оценяване, базиран на електронно портфолио, са разработени и представени много прегледно в съответствие с изискванията за педагогически изследвания (стр. 156, 179). Етапите на подготовка, внедряване и оценка следват необходимата логика. Сложността на задачата се състои в квалитативните и процесуалните измерения на модела. С оглед тези фактори са съобразени въпросите в анкетите и авторските инструменти („рубрики“) за оценка и самооценка. Моделът е апробиран с необходимите групи – контролна и експериментална – в достатъчен период от време – два семестъра. Данните от входните и изходните тестове за постижения, от междинното и сумативното самооценяване и от входните и изходните анкети и интервюта са анализирани с подходящи статистически методи. Тяхното представяне

доказва убедително повишаване на успеваемостта на експерименталната група, която стартира обучението с по-ниско равнище на комуникативна компетентност в сравнение с контролната група, но в процеса на обучение, оценяване и самооценяване я догонва. Анкетите и интервютата (особено квалитативните данни) показват известно наличие на рефлексивност (способност за самонаблюдение, самоанализ в съпоставка с обективни стандарти и с други учещи, поставяне и преследване на учебни цели), а също така и удовлетвореност и положително отношение към изпробвания модел. Така хипотеза 1 е доказана убедително. Представени са и известни данни, които потвърждават хипотеза 2. Въз основа на получените резултати са дадени ценни препоръки за приложимостта на модела в практиката.

4. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В резултат от теоретичната и практико-приложната изследователска дейност в хода на дисертационния труд са налице следните негови основни приноси:

1. Систематизирано и обогатено е теоретичното познание в областта на оценяването в обучението по чужд език с помощта на електронни инструменти. Този аспект на дисертационния труд има висока познавателна стойност и би бил интересен и полезен за преподаватели и експерти в областта на общото и специализираното обучение по различни езици.
2. Създаден и успешно апробиран е модел за формиращо оценяване, базиран на електронно портфолио и ориентиран към развиване на комуникативните и метакогнитивните умения на учещите.
3. В помощ на модела са създадени и изпробвани оригинални учебни материали и средства и инструменти за оценяване, които могат да се използват в подобен контекст.
4. Налице са нови, отговарящи на съвременните потребности, похвати и средства за подобряване на ефективността на обучението по чужд език в конкретна образователна институция, приложими и извън нея.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са публикувани.

По темата на дисертацията са представени 3 статии. Те задълбочават и прецизират отделни аспекти от изследването: ролята на дигиталните умения на учещите при усвояване на чужд език в условия на обучение с отдалечен достъп, електронното портфолио като инструмент за оценяване, студентските мнения за формиращото оценяване, базирано електронно портфолио. Текстовете са публикувани в Годишника на департамент „Чужди езици и култури“ – НБУ, в електронно списание с международно участие и в юбилеен сборник на УНСС. Докторантката е представила и две помагала за обучение по специализиран английски език в УНСС, свидетелстващи за приложните приноси на авторката в тази област.

6. Цитиране от други автори, отзиви в научния печат и др.

В представената документация не се откриват сведения за цитирания на публикациите на докторантката. Те са представени обаче на престижни форуми и са получили полужителен отзвук.

7. Мнения, препоръки и бележки

Единствената бележка по отношение на същността на изследването – свързана с втората хипотеза – е представена в точка 3. Тя обаче не следва да се отрази на общото впечатление за високата научна и приложна стойност на дисертационния труд.

Препоръчително е електронното портфолио за формиращо оценяване да бъде представено по-подробно в следващи публикации, като се разгледат и илюстрират с примери неговите компоненти и свързаните с тях студентски продукти, с цел популяризиране и евентуално разпространяване на модела и свързания с него добър преподавателски опит извън конкретния контекст на апробиране.

8. Заключение

Представената разработка свидетелства за високата теоретическа ерудиция на авторката и за нейните отлични умения за провеждане на педагогическо изследване в действие със значими научно-приложни резултати. Давам положителна оценка на представения дисертационен труд „Модел за формиращо оценяване, базиран на електронно портфолио, в обучението по английски език за специални цели” и подкрепям присъждането на Лиляна Тодорова-Рускова на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 1. 3. Педагогика на обучението по ..., научна специалност „Методика на обучението по съвременни езици“.

10.04.2023 г.

Доц. д-р Елена Савова

